

KISS MANYI CEHOV HÁROM NŐVÉRÉBEN
DAYKA MARGITTAL ÉS TOLNAY KLÁRIVAL
(MADÁCH SZÍNHÁZ) (MTI fotó)

A Kiss Manyi-dosszié (1911-1971)

Róla is, mint minden magyar színésznőről dokumentációs anyagot gyűjtött a Színháztörténeti Múzeum azzal a céllal, hogy pályája, művészete az életrajzi adatok, a kritikák és a szerepkatalógus anyagából rekonstruálható legyen. Ha a színész élő varázslata már megszűnt, ez a fájdalmasan kevés, ez a dosszié őrzi őt.

Színpadra lépett Kolozsvárott 1926-ban, de csak színlapokból rekonstruálhatjuk jelenlétét. A kritikák alig említik. 1928-tól Szegeden játszik, szubrett, naiva, komika, statiszta, ha kell - táncosnő is. Évente harminc új szerepben. Pesti színésznő 1939-ben lesz. Sikere van, de címlap nem lesz belőle, talán nem olyan szép, mint kor- és kartársnői.

A „szaklap” első önálló beszámolót 1939 nyarán hoz róla: „Kiss Manyi az Andrassy Színház tehetséges művésznője tudvalevőleg pár évvel ezelőtt férjhez ment Ufferini, a híres bűvész fiához. Természetes, hogy Kiss Manyi vőlegényétől, majd később férjétől sok mindent megtanult a bűvészetből. Sőt ebben is igen tehetségesnek bizonyult ... már olyan kiváló bűvész, hogy ebből is meg tudna élni bármikor ...”

Déliab, 1939. június 3.

Operettszínházi sikerek után ismét önálló beszámoló foglalkozik vele: „Kiss Manyit a magyar közönség már úgy könyvelte el, hogy enivaló, cuki pofa, de emellett soha egy percig sem volt vitás, hogy ragyogó színésznő. Új nagy feladat vár rá. A rengeteg operett-szerep után drámai feladatot kapott a Vígszínház legközelebbi darabjában: Remenyik Zsigmond *Aryai ház* című szín-művének játssza kettős főszerepét. Manyika éppen hurkát tölt. Vidéken hizlaltatott disznót, közellátási engedéllyel, és most éppen nekigyürkőzve dolgozik. Közben beszélgetünk: Ez az első drámai szerepe? - Nem, már a Belvárosi Szín-házban is játszottam drámát Marcel Pagnol *Marius* című darabjában. És vidéken rengeteget. - Nem lesz nehéz? - Színésznőnek mindegy, hogy komolyat játszik-e vagy vidámat. A színészi feladat egyforma.”

Déliab, 1943. február

„Tükör előtt Kiss Manyi: Nagyon szeretem az állatokat és Árnyas úti kis házikómban, a Hűvösvölgyben mindig volt egy kis állatseregletem. Volt egy kecském, egy macskám, egy kutyám, egy madaram és egy halam. Ezenkívül volt egy mókusom; most elmesélem, mi történt velük az ostrom alatt: A madár megette a halat. Szabadon röpködött az ostrom alatt a szobában, de vesztére a macska elkapta és megette. Ekkor következett a harmadik tragédia: kis kutyám összeveszett a macskával és ő került ki győztesen a harcból - sziámi macskámat megfojtotta. A kutya most már azt hitte, hogy ő az úr a házban, de rajtavesztett. A szomszéd kutyák olyan éhesek voltak, hogy darabokra tépték az én kutyámat és megették. A kecskét én ettem meg. És a szegény mókus - megfagyott. ...Tudom, hogy mindenkinek van lemeze arról, hogyan vészelt át az ostromot. Bizony sok történetet hallottam már magam is ... ilyenkor azt mondom: nem baj, fő az, hogy megmaradt és épkezláb.”

Színház, 1945. október 3.

Kiss Manyi a Pódium új műsorában - címlap. Színház, 1945. november 7.

Kiss Manyi és Latabár Kálmán a Medgyasszay Színház új műsorában - címlap. Színház, 1946. február 13. A lap ára 50 000 pengő.

„Kiss Manyi: h0gy mire költöm az első forintot? Jóvátételre. Jóváteszem a

Beszéknél a sok bliccelést, és veszek végre egy átszállójegyet.” Színház, 1946. augusztus 7.

„Kiss Manyi pincérlánya hiteles, mintha csakugyan Lyons egyik olcsó ét-terméből csöppent volna az utópia közepébe...”

Színház, 1946. október 9.

1946: Vígszínház, Pesti Színház; 1947: Pódium Kabaré, Kamara Varieté, Medgyasszay Színház, Belvárosi Színház, Művész Színház, Magyar Színház - szerepek végtelen sora éveken át.

Mit játszik? Mindent. Vadász Fricit és Buti asszonyt, Ophelia-paródiát és valódi bárénekesnőt, Gál Zsigáné parasztasszonyt és lecsúszott arisztokrata hölgyet. Az egyszavas kritikák állandó jelzőket rögzítenek a nevéhez: kitűnő, remek, a töle megszokott ötlettel, egyéni, utolérhetetlen humorú.

1954-ben Jászai-díjat kap, elemző bírálatokat nem. S a színházi képeslapok interjúiban továbbra is rejtőzködik.

Nem tud, nem akar magáról beszélni.

„Jászai Mari-díjat kapott filmbeli, megható öregasszonyaiért, nevetés f a csarta könnyeket kapott a kislányért, akit a Kis Színpadon mutat be, mostanában minden este. Hitzig Jucika 6 éves, Gál Zsigáné 60. - Hogyan lehet valaki anyóka is meg óvodás kislány is? - Hogy a közönség elhiggye nekem a figurát, magamnak is hinnem kell benne - mondja. És én hiszem, hogy akkor, abban a pillanatban 6 éves vagyok, vagy 60. - Nők között kevesebb a humorista. Hogyan érzi magát ebben a műfajban? - Erős drámai szerepeket is játszottam már, de az alaptermészetem humoros. Úgy látszik, a lényemben van valami tréfálkozó... észreveszem a fonáságokat. Kicsit eltúlzom őket ... hát így válok humoristává.”

Színház és Mozi 1954.

A Madách Színházban kapja nagy drámai szerepeit: 1955: Olga a Három nővérben, 1957. Frank Edit az *Anna Frank naplójában*. 1957-ben Kossuth-dí-

KISS MANYI A KURÁZSI MAMA CÍMSZEREPEBEN
UJLAKY LÁSZLÓVAL (MADÁCH SZÍNHÁZ)
(MTI fotó) fent

KISS MANYI FÜST MILÁN BOLDOGTALANOK
CÍMŰ DRÁMÁJÁBAN PSOTA IRÉNNEL
ÉS SZÉNÁSI ERNŐVEL (MADÁCH KAMARASZÍNHÁZ)
(MTI fotó - Keleti Éva felv.)

KISS MANYI **ÖZV.** MÁK LAJOSNÉ SZEREPÉBEN
GARAS DEZSÓVEL FEJES ENDRE VONÓ
IGNÁCÁBAN (MADÁCH KAMARASZÍNHÁZ) (Iklády
László felv.)

jat kap, 1958-ban eljuttassa a *Kurázi mamát*.

„Az Árnyas úton laktunk néhány éve. Volt egy nagy kertünk, a kertben négy nagy fenyő, és én elhatároztam, hogy kerti karácsonyt csinállok, s ezeket a fákat díszítem fel. Már hetekkel előbb ragasztottam, enyveztem, készíttettem a girlandokat, s végül fel is díszítettem. Aztán december 24-én jött egy vihar, és az egész kerti karácsonyt elfújta a szél ... Gyakran eszembe jut ez az emlék ... Egész színész életemben valami ehhez hasonlót keresek.”

Film, Színház, Muzsika, 1959. december

És újra szerepek végtelen sora: *Kü-lönleges világnap, Esküvő, Giccsparádé, Revizor, Változnak az idők, Boldogtalanok, Jubileum, Simon Machard látomásai, Kispolgárok, Yerma*.

Közben 1962-ben Érdemes művész lett, 1964-ben Kiváló művész. A lapok ilyen alkalomból ismét felkeresik, kedves csevegést folytatnak vele - s ő kedves anekdotákat terjeszt magáról: „.. hiába is kérdez. Rólam mindenki tudja, hogy rossz interjúalany vagyok. Semmire sem tudok válaszolni. Azt sem tudom elmondani, hogyan készülök egy szerepre. Sehogyan sem készülök. Elolvasom a szerepet, és már látom magam előtt, mit csinállok majd ...”

Film, Színház, Muzsika, 1962. június

„Hogyan bújik elő a komikából ennyiféle hiteles karakter és ennyiféle lelemény, hogy akár egyetlen fővetéssel is képes már egy teljes figura lényegét jellemezni? - Nincs arról mit beszélni.

Szeretni kell a szerepet, és akkor minden hangsúly oda kerül, ahova kell.”

Film, Színház, Muzsika, 1963. március

„Tragika és komika. És mindkettőnek törékeny és kis természetével is - kiemelkedő ... Kiváló művész - ki ne tudta volna ezt eddig? De ha a hangsúlyt a birtokosra helyezük, a büszke cím mindjárt jobban megvilágosodik. Kiss Manyi a népköztársaság művésze, egy-szóval a nép művésze is.”

Film, Színház, Muzsika, 1964. április

„Színészportrét kellene írni Kiss Manyiról. Igen ám, csak melyikről? Arról, aki évtizedek óta éneklí fáradhatatlanul, hogy jaj de jó a habos sütemény; vagy arról a Kiss Manyiról, aki Csehov *Három nővérében* Olga szerepét sóhajtozta; vagy arról inkább, aki fekete fejkendő öreg parasztasszonyokat szokott játszani filmen és színházban, komikusokat és tragikusokat egyaránt; vagy arról a Kiss Manyiról talán, aki Hitzig Jucikaként gyerekhangon csipog és kérdezősködik, s aki megteremtette a csicseri Jucika rádiószerepében azt a rettenetes pesties hangsúlyú mondatot, melyből sajátos kissmanyis dallammal együtt szállóige lett, hogy „Na én megyek!” Vagy arról a Kiss Manyiról kellene portrét írni, aki Brecht *Kurázi mamáját* faragta ki fájdalomból és esendőségből?”

Tükör, 1966. február

„Mit tart legnagyobb erényének? - A jókedvet. Én a kicsiségeknek is örülni tudok. A bajokat meg leszórom magamról. Szeretem az embereket, az életet, a természetet. De legjobban a saját természetemet. Még senki sikerét nem irigyeltem meg. Isten bizony! Ha dicsérnek, hálás vagyok, ha kinevetnek, meg sem hallom. Annyi szépség van az életben, csak észre kell venni. És annyi mocskosság, csak nem szabad odafigyelni.”

Nők Lapja, 1969. március

Századik filmszerepe: *Sziget a szárazföldön*. Jelzők s titkát megfejteni akaró kérdések a megfoghatatlan utolsó nagy színpadi siker kapcsán: Mák Lajosné Fejes Endre drámájában. S aztán döbbszent hír: néhány napja még játszott. Bodnárné, premier előtt, hogy meg-mentse a színház másorát.

Vaskos dosszié, válogatni sem lehet belőle - annyi. És mégis kevés.

LÁZÁR MAGDA

Sulyok - két este

Hétfőn este a Vígszínházban, Ödön von Horváth *Mesél a Bécsi Erdőjében*, a következő napon a Pesti Színházban, Örkény István *Macskajátékában* láthattam - véletlenül egymás után - *Sulyok Máriát*.

Hétfőn egy negyven esztendő dráma epizódszerepét játszotta, kedden egy mai vígjáték abszolút főszerepét. Mindkettőt döbbenetesen, lenyűgözően. Két öregasszony: nem is hasonlítanak, nem is emlékeztetnek egymásra. Két nagyszerűen megrajzolt portré - az ábrázolás, a műalkotás módja is merőben különböző.

Közhely, lapossá koptatott frázis, hogy vannak színészek, akik minden szerepet magukhoz idomítanak, és mások, nagy emberábrázolók, akik maguk bújnak bele az író szabta bőrbé. Az előbbieket - ha izgalmas, nagy egyéniségek - néha a papirosfigurába is képesek életet lehelni, mert a maguk összetettségéből kölcsönöznek valamit a szerepnek. Nagyobb a tét igazi jellem színpadi megjelenítésénél. Mikor az író nem takeréskodott a figura egyénítésével, jó színpadi helyzeteinek leleményeivel, akkor válik el, ki hogyan él, hogy képes élni a jó szerep lehetőségeivel. Alázatosan vállalja-e a megírt ember életét, külsejét, belső világát, vagy cinkosan kikacsingat belőle.

Sulyok Mária átváltozó, átlényegülő, a jó szerepben feltétlenül alázatos színészegettség. Gazdag művészpályája minden tapasztalatát, jó értelemben vett szakmai fortélyát nagyszerűen - mert szinte kitapinthatatlanul, észrevehetetlenül - rendeli alá a megoldandó feladatnak. Most éppen naponta váltakozó izgalmassággal a két oly igen különböző öregasszonynak.

A bécsi, wachau toronygondnok néni a maga matriarchális korával és tiszteletet gerjesztő, fehér szegélyes főkötős, tisztes egyszerűségével - már ami a megjelenését illeti - szöges ellentéte a budai zöldövezet hatvanegy (vagy hatvannégy?) éves Orbán Bélánéjának, a ruházatában lompos-gondatlan, életvitelében zürzavaros, rendetlen, kapkodó patikus-özvegynek.